

Enligt sändlista

Regionala åtgärder och beredskap för att motverka smittsamma sjukdomar

Social- och hälsovårdsministeriet uppmanar sjukvårdsdistrikt, kommuner, samkommuner, Institutet för hälsa och välfärd, regionförvaltningsverken och Ålands landskapsregering att förbereda sig på en förlängning av åtgärderna enligt lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) för att förhindra spridningen av den infektion (covid-19) som orsakas av coronaviruset.

Bakgrund

Statsrådet utfärdade ett principbeslut den 3 september 2020 (bilaga 1) om en handlingsplan för genomförande av rekommendationerna och begränsningarna enligt hybridstrategin efter den första fasen av covid-19-epidemin.

Ett centralt element i handlingsplanen är regionala åtgärder och begränsningar enligt lagen om smittsamma sjukdomar och servicesystemets beredskap:

- regionala rekommendationer och anvisningar (om bl.a. hygien, säkerhetsavstånd, användningen av munskydd, undvikande av kontakter, distansarbete)
- frivillig testning, eventuellt obligatorisk testning, spårande av smittkedjor, karantän, isolering
- användningen av vissa offentliga lokaler, begränsning av offentliga evenemang
- särskilda rutiner inom social- och hälsovården och den offentliga servicen
- trygghet av social- och hälso-tjänsternas kapacitet och omställningar i verksamheten

Enligt lagen om smittsamma sjukdomar ligger behörigheten och ansvaret för beredning, bedömning och beslutsfattande hos sjukvårdsdistrikten, kommunerna och samkommunerna. Även regionförvaltningsverken har särskilt fastställda uppgifter och ansvar för att övervaka verksamheten. I landskapet Åland sköts dessa uppgifter i främsta hand av landskapet och dess myndigheter. Institutet för hälsa och välfärd är styrande nationell expertmyndighet.

Vid social- och hälsovårdsministeriet inrättas en grupp som tar emot rapporter om de regionala beslut som Institutet för hälsa och välfärd samlar in och publicerar på sin webbplats. Gruppen ska också vid behov bevaka och, inom ramarna för sina befogenheter, styra myndigheterna. På detta sätt säkerställer social- och hälsovårdsministeriet att de beslut som fattas regionalt utgör en logisk och sammanhängande helhet och att arbetet för att motverka epidemin är effektivt och kostnadseffektivt.

Den regionala samordningen

Med tanke på beredningen av och beslutsfattandet om de regionala åtgärderna bör myndigheterna organisera sig och planera sina interna processer.

Social- och hälsovårdsministeriet uppmanar sjukvårdsdistrikten att i enlighet med statsrådets principbeslut och ansvarsfördelningen i lagen om smittsamma sjukdomar

utan dröjsmål vidta åtgärder för att organisera myndigheternas arbete i respektive region och att bereda sig på genomföra nödvändiga åtgärder.

Social- och hälsovårdsministeriet uppmanar regionförvaltningsverken att i egenskap av tillsynsmyndighet se till att myndigheterna i regionen tar i tu med och organiserar beredningen, bedömningen och beslutsfattandet. Regionförvaltningsverken uppmanas också att delta i åtgärderna enligt sina lagstadgade ansvarsområden.

Social- och hälsovårdsministeriet uppmanar Institutet för hälsa och välfärd att delta i den regionala samordningen inom ramarna för sitt ansvarsområde.

Social- och hälsovårdsministeriet uppmanar kommuner och samkommuner att delta i den regionala samordningen inom ramarna för sina ansvarsområden.

Samordningens villkor och viktiga synpunkter

Enligt ansvarsfördelningen mellan myndigheter i lagen om smittsamma sjukdomar är de ansvariga myndigheterna som ska organisera sig regionalt sjukvårdsdistrikten, kommunerna, samkommunerna, regionförvaltningsverken och Institutet för hälsa och välfärd.

Beslutsfattandet ska grunda sig på en epidemiologisk lägesbild som uppdateras varje vecka, på en fasbedömning av epidemin och annan expertinformation som regionen samlar in. Besluten ska motiveras av regionens behov och det ska ingå en övergripande bedömning av åtgärdernas epidemiologiska och samhällliga konsekvenser.

De regionala myndigheterna bör också överväga att vid behov involvera regionens närings-, trafik- och miljöcentral i samarbetet. Kommunerna och regionförvaltningsverken ska också överväga att vid behov i större utsträckning koppla in sina egna sektors kunnande i samarbetet. Dessa myndigheter och deras expertis kan eventuellt behövas för att bedöma åtgärdernas mer utbredda samhällliga konsekvenser.

För att epidemin ska motverkas på ett effektivt sätt och för att människors hälsa och likabehandling ska tryggas krävs det att lagen om smittsamma sjukdomar tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt i hela landet med hjälp av nationell information och styrning och med beaktande av den regionala situationen. Institutet för hälsa och välfärd och regionförvaltningsverken ska inom ramarna för sina befogenheter säkerställa att dessa principer förverkligas. Sjukvårdsdistrikten, kommunerna och samkommunerna ska iakttä sina lagstadgade skyldigheter i sin verksamhet och i styrningen av den.

Styrning och expertstöd

Enligt 7 § 2 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar är Institutet för hälsa och välfärd nationell sakkunniginrättning för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, som med sin sakkunskap stöder social- och hälsovårdsministeriet och regionförvaltningsverken, upprätthåller rikstäckande epidemiologiska uppföljningssystem för bekämpningen av smittsamma sjukdomar samt styr och stöder bekämpningen av smittsamma sjukdomar i kommunerna, samkommunerna för sjukvårdsdistrikten och verksamhetsenheterna inom socialvården och hälso- och sjukvården.

Institutet för hälsa och välfärd ansvarar med stöd av sin sakkunskap för att bedöma den risk för smittsamma sjukdomar som den epidemiologiska situationen i en region medför samt för att ge anvisningar och stödja de övriga hälsovårdsmyndigheternas verksamhet i fråga om de olika åtgärder som dessa risker förutsätter samt kriterier på och alternativ till dem. Institutet för hälsa och välfärd ska ta fram information om riskernas allvar och art samt bedöma behoven av åtgärder enligt lagen om smittsamma sjukdomar för att avvärja riskerna, liksom också kriterierna för den medicinska prövning som används vid en situationsspecifik prövning av dessa åtgärder.

I detta arbete ska institutet också bedöma och beakta hur verkningsfullt och kostnadseffektivt innehållet i anvisningarna och rekommendationerna är på den nationella nivån.

Tillsyn och vissa beslut

I enlighet med 8 § i lagen om smittsamma sjukdomar är det regionförvaltningsverket som samordnar och övervakar bekämpningen av smittsamma sjukdomar inom sitt område. Regionförvaltningsverket övervakar att bekämpningsarbetet genomförs i enlighet med bestämmelserna.

Till verkets behörighet hör dessutom att fatta vissa beslut. Med stöd av 15 § kan regionförvaltningsverket förordna om hälsokontroll av personer som vistas på någon ort inom dess verksamhetsområde eller på vissa arbetsplatser, i vissa inrättningar, i färdmedel eller på liknande ställen, om undersökningen behövs för förhindrande av att en allmänfarlig smittsam sjukdom sprids. Vidare kan regionförvaltningsverket med stöd av 16 § besluta att det är obligatoriskt att delta i hälsokontroller, om det är nödvändigt för att förebygga spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom. I 58 § föreskrivs om begränsningar som gäller vissa offentliga lokaler och offentliga tillställningar om begränsningarna behövs inom flera kommuners område.

Regionförvaltningsverkets huvudsakliga uppgift är alltså att övervaka att sjukvårdsdistrikten, övriga samkommuner och kommunerna fullgör sina skyldigheter enligt lagen om smittsamma sjukdomar vid bekämpningen av smittsamma sjukdomar i enlighet med Institutet för hälsa och välfärds innehållsstyrning. Regionförvaltningsverket självt styr inte bekämpningen av smittsamma sjukdomar innehållsmässigt. Till tillsynsuppgiften hör dock en skyldighet att styra tillsynsobjekten i överensstämmelse med kraven i lagstiftningen, rättspraxisen och Institutet för hälsa och välfärds innehållsstyrning. Detsamma gäller också innehållet i annan tillämplig social- och hälsovårdslagstiftning.

I dess egna beslut bestäms Regionförvaltningsverkets prövningsgrund i enlighet med den information och de anvisningar som Institutet för hälsa och välfärd tillhandahåller, med beaktande av den noggrannare områdesbild som sjukvårdsdistriktet har tagit fram och övriga åtgärder inom området.

Regionens rekommendationer, beslut och övriga åtgärder

Sjukvårdsdistriktet svarar för att precisera den epidemiologiska lägesbilden i området och dra slutsatser om den utifrån Institutet för hälsa och välfärds information och anvisningar. Sjukvårdsdistriktet ska i enlighet med detta ge kommunerna inom sitt område närmare anvisningar om åtgärdernas innehåll och genomföra dem genom en arbetsfördelning som avtalas med kommunerna. Sjukvårdsdistriktet ska också med stöd av sin sakkunskap se till att åtgärderna för att bekämpa smittsamma sjukdomar inom sitt område är innehållsmässigt förenliga.

Kommunerna och samkommunerna ska utifrån information, bedömning och anvisningar från Institutet för hälsa och välfärd och sjukvårdsdistriktet samt utifrån de bedömningar och slutsatser som gjorts i samråd med sjukvårdsdistriktet besluta om och genomföra de åtgärder som hör till deras ansvar.

Om regionala förfaranden och tillhörande aspekter

Den regionala beredningen, bedömningen och beslutsfattandet sker med stöd av lagstadgade ansvar i stora drag enligt följande:

1. Institutet för hälsa och välfärd tar fram en regional epidemiologisk bild med tillhörande anvisningar/rekommendationer om åtgärdsalternativen och deras tillämpningskriterier, och konsulterar vid behov myndigheterna i området

2. Sjukvårdsdistriktet preciserar den regionala bilden utifrån sin egen informations- och kompetensbas och drar preliminära slutsatser utgående från Institutet för hälsa och välfärds material samt nödvändig konsultering.
3. Sjukvårdsdistriktet och kommunerna gör omfattande konsekvensbedömningar av olika beslutsalternativ i samråd med andra myndigheter som deltar i samarbetet. Sjukvårdsdistriktet styr, i enlighet med de gemensamma slutsatserna, kommunerna inom sitt område att agera i enlighet med detta, enligt en arbetsfördelning som man kommer överens om tillsammans
4. Regionförvaltningsverket bedömer på motsvarande sätt på basis av samma informationsunderlag behovet av egna åtgärder och deras förenlighet, och säkerställer genom sin tillsyn att sjukvårdsdistriktet och kommunerna agerar på det sätt som deras förpliktelser förutsätter
5. Regionförvaltningsverken, sjukvårdsdistrikten och kommunerna rapporterar om sin bedömning och sitt beslutsfattande till ministeriet och Institutet för hälsa och välfärd på ett samordnat sätt
6. Sjukvårdsdistrikten, regionförvaltningsverken och kommunerna fattar sina beslut och verkställer dem.

Samarbetet mellan myndigheterna och säkerställandet av utbytet av information mellan myndigheterna är således centrala med tanke på att principerna i statsrådets hybridstrategi och verksamhetsplan ska kunna fullföljas.

Det allmänna informationsunderlaget för Institutet för hälsa och välfärd och den regionala informations- och utvärderingsbas som byggs kring den har en central betydelse, och Institutet har ansvaret för att den tekniska plattform för sammanställning av information och bedömningar som de regionala myndigheterna behöver produceras.

Med tanke på en mer omfattande bedömning av de samhälleliga konsekvenserna bör det praktiska förfarandet inkludera en möjlighet till gemensam prövning före det egentliga beslutsfattandet. Med tanke på den reaktionstid som åtgärderna eventuellt kräver bör det i beslutsförfarandet säkerställas att deltagarna genom interna bestämmelser inom organisationerna har en tillräcklig beslutanderätt.

Även i fråga om åtgärder som kräver individuell prövning ska man med stöd av lagstiftningen iaktta allmänt godkända och erfarenhetsbaserade motiverade förfaringssätt som framgår av den styrning som Institutet för hälsa och välfärd ger med stöd av sina befogenheter. Arbetsgivarorganisationerna har direktionsrätt och de övervakande myndigheterna har i uppdrag att säkerställa att detta förverkligas.

Rapportering

De myndigheter som deltar i den regionala verksamheten ska på ett samordnat sätt under ledning av sjukvårdsdistriktet rapportera till Institutet för hälsa och välfärd samt social- och hälsovårdsministeriet. Ministeriet kommer att utfärda separata anvisningar om rapporteringen och dess innehåll.

Kanslichef Kirsi Varhila

Avdelningschef Tuuja Kumpulainen

Bilagor

1: Statsrådets principbeslut den 3 september 2020 och bakgrundsmaterial:
<https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatokset?decisionId=0900908f806d7705>

Sändlista Sjukvårdsdistrikten
Kommunerna och samkommunerna
Institutet för hälsa och välfärd
Regionförvaltningsverken
Ålands landskapsregering

För kännedom

Social- och hälsovårdsminister Pekonen

Familje- och omsorgsminister Kiuru

Statssekreterare Mäkipää

Statssekreterare Ruuth

Undervisningsminister Andersson

Forsknings- och kulturminister Saarikko

Statsministerns specialmedarbetare Haapajarvi

Kanslichef Lehikoinen

Statsrådets kansli

Finansministeriet / Avdelningen för utveckling av statsförvaltningen

Finansministeriet / Kommun- och regionförvaltningsavdelningen

Inrikesministeriet / Polisavdelningen

Polisstyrelsen